

Sjećamo se

Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Život je čudo

Danas sam bila svjedokom nejnevjerojatnijih stvari. Danas sam vidjela čudo! Vidjela sam kako izlazi sunce. Vidjela sam dijete koje se smije. Vidjela sam obitelj koja se ljubi. Vidjela sam cvijet u svom vrtu. Sve je to bilo čudo, jer život je čudo.

I svaki dan u posljednjih sedamnaest godina, ja uživam i cijenim to što mi je transplantacija organa produljila život.

U ime svih primatelja presađenih organa i tkiva, želim se zahvaliti svim onim ljudima koji su nam ih darivali. Iz svoje ljubavi prema životu i odluke da pomognu drugima dok su umirali, oni nastavljaju darivati život drugim ljudskim bićima.

Trebamo odati priznanje i zahvaliti se obiteljima svih donatora. To su ljudi koji u nezamislivo traumatično vrijeme imaju dovoljno snage i sućuti da se uzdignu iznad svoje tragedije, te ispoštuju odluke svojih voljenih ili donesu odluke u njihovo ime; ljudi koji omogućuju drugima da žive i imaju kvalitetan život koji inače ne bi mogli imati.

Svaki dan se zahvaljujem onim dvijema osobama koje su imale dovoljno ljubavi da meni, potpunom strancu, daruju otkucaje srca bez zastoja, tako da mogu vidjeti kako izlazi sunce; osjetiti toplinu zagrljaja; miris cvijeća, okus svježeg voća; i čuti smijeh djeteta.

To su ta svakodnevna čuda koja većina ljudi smatra zagarantiranim. Ono što je drugima obično, meni je iznimno.

Fiona Coote

© Organ & Tissue Authority 2014

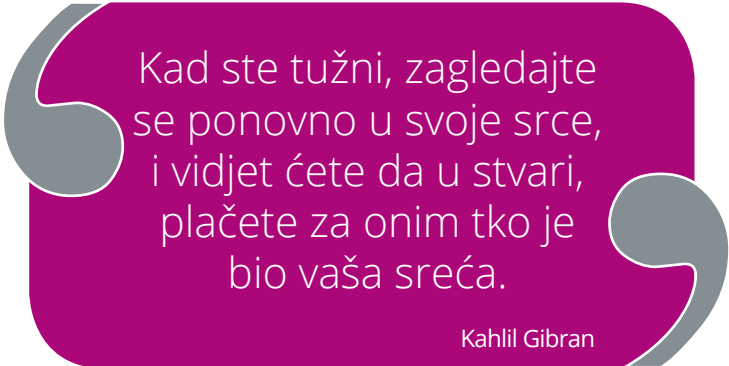
Ova brošura je izdata u partnerstvu s DonateLife agencijama koje su njeni prvobitni autori.

Telefon: 02 6198 9800

Faks: 02 6198 9801

enquiries@donatelifegov.au

www.donatelifegov.au

Kad ste tužni, zagledajte se ponovno u svoje srce, i vidjet ćete da u stvari, plačete za onim tko je bio vaša sreća.

Kahlil Gibran

Posveta

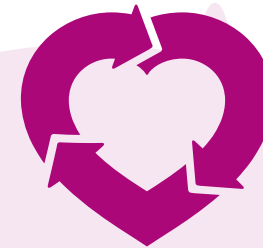
Ova brošura je posvećena svim darivateljima organa i tkiva i njihovim obiteljima koji su svojom velikodušnosti promijenili živote onih koji su primili njihove organe.

Brošura također odaje priznanje onima koji su željeli biti darivatelji, ali njihove želje nisu mogle biti ispunjene.

Kazalo

1	Uvod
3	Prvi dio - žalost
4	Što je žalost?
4	Kako žalost utječe na mene?
8	Djeca i žalost
9	Kako preživjeti godišnjice i dane od značaja?
11	Drugi dio - Potpora
12	Služba za potporu obiteljima donatora
13	Komemoracija donatora organa i tkiva
14	Priče obitelji donatora
17	Riječi obitelji darivatelja i primatelja organa
18	Pisma primatelja
20	Riječi majke donatora
21	Kontakti
23	Treći dio - donacija
24	Na koje načine se mogu darivati organi i tkiva
24	Moždana smrt
26	Srčana smrt
28	Informacije i najčešća pitanja o donaciji
31	Informacije i najčešća pitanja o transplantaciji
34	Zahvalnice

Uvod

Ova brošura je napisana kako bi pomogla obiteljima i njihovim prijateljima koji su se suočili sa smrću voljene osobe. Uključili smo i neke informacije o donaciji organa i tkiva koje mogu odgovoriti na neka još otvorena pitanja.

I obitelji darivatelja i primatelja transplantata su svojom velikodušnošću da podijele svoja osobna iskustva s nama u velikoj mjeri doprinele ovoj brošuri. Iako za sada možda još niste spremni sve ovo pročitati, naći ćete ovdje informacije o žalosti i ožalošćenosti koje će vam, nadamo se, pomoći razumijeti što možete očekivati u vašoj osobnoj situaciji.

žalost

- 4 Što je žalost?
- 4 Kako žalost utječe na mene?
- 8 Djeca i žalost
- 9 Kako preživjeti godišnjice i dane od značaja?

Što je žalost?

Smrt voljene osobe je univerzalno iskustvo i osjećaj žalosti koji ide uz to se ne može izbjeći. Osobito je teško kad je smrt iznenadna ili neočekivana i nemate se vremena pripremiti, to jest oprostiti.

Možete se osjećati šokirano, zbunjeno i uplašeno. Iznenada na sasvim drugi način vidite svijet oko sebe. Vaš osjećaj bezbjednosti i sigurnosti je prodrman i preplavljuje vas osjećaj da se nalazite u „nestvarnom svijetu“. Također se možete osjećati ljuti i imati jaku potrebu da nekoga optužite za ono što se desilo.

Mnogi faktori će doprinijeti utjecaju smrti na vas. Između ostalog, ti faktori će biti starost preminule osobe, njen odnos s vama, kao i okolnosti smrti.

Kako žalost utječe na mene?

Važno je znati da ne postoji tipični „šablon“ žalosti. Ne postoje određeni vremenski rokovi u kojima ćete se početi „bolje osjećati“, a isto tako ne postoji ni određeni slijed „faza“. Kako smo svi različiti, način na koji se snalazimo u takvoj situaciji će za svakog od nas biti također različit. Međutim, ipak postoje neke reakcije koje većina ožalošćenih osoba iskusi. Niže smo naveli neke od njih koje ćete i sami prepoznati, a bit će i nekih stvari koje će vas možda potaknuti na razmišljanje. Potpuno je normalno što će ožalošćeni osjećati nešto od navedenog.

Emotivno

- ▶ U prvim danima i tjednima vam često utrnulost i osjećaj nevjerice pomažu preživjeti. Ne trebate se iznenaditi da ćete se gore osjećati kad ta utrnulost prođe.
- ▶ Prihvatite da je ljutnja normalan dio žalosti.
- ▶ Dopustite sebi da tugujete - ne pokušavajte biti jaki zbog svih drugih oko vas.
- ▶ Kažite ljudima oko sebe kako vam mogu pomoći - u praktičnim stvarima i u pružanju emotivne potpore.
- ▶ Vaše potrebe se mogu mijenjati od potrebe da želite društvo do potrebe da budete sami. Budite iskreni s ljudima - kažite im kakve su vaše potrebe.
- ▶ U to vrijeme može biti teško koncentrirati se, čak i na najjednostavnije zadatke - ne očekujte previše od sebe.
- ▶ Dok ste u žalosti, kod vas se mogu javljati jaka osjećanja koja će vas možda uznemiriti. To nije ništa neobično, ali ako vas zabrinjava intenzitet i trajanje tih osjećanja, ne oklijevajte zatražiti pomoć stručnjaka.

Fizički

- ▶ Osobito je važno da ne zanemarite svoje zdravlje. Pod velikim ste stresom i bit ćete podložni infekcijama. Možete se osjećati iscrpljeni.
- ▶ Pokušajte što bolje jesti, iako možda ne uživete u hrani.
- ▶ Vrlo je moguće da će vam san biti poremećen. Pokušajte se odmarati preko dana, kad možete.
- ▶ Izbjegavajte pretjerano konzumiranje alkohola, droga ili drugih štetnih supstanci.
- ▶ Ako imate simptome koji vas zabrinjavaju, zatražite savjet svog liječnika.

Društveno

- ▶ Prijatelji i članovi obitelji će u početku ožalošćenosti pružati više potpore, ali će se to smanjiti kako vrijeme prolazi. Važno je da vi tražite njihovu pomoć kad je trebate. Ne čekajte da oni primijete kad ih trebate. Oni će to često krivo pretpostaviti i prekasno primijetiti.
- ▶ Društveni skupovi mogu izazvati osjećaj anksioznosti, osobito u prvim tjednima i mjesecima. Budite blagi prema sebi i birajte društvo osoba u koje imate povjerenje.
- ▶ U vrijeme žalosti može biti teško procijeniti veze s novim prijateljima. Teško je objektivno procijeniti veze s novim ljudima ako ste još uvijek u fazi aktivne žalosti. Nitko neće moći zamijeniti voljenu osobu koju ste izgubili. Pokušajte prihvatiti ljude onakvima kakvi su.

Financijski

- ▶ Izbjegavajte naprasne odluke. Pokušajte ne donositi velike životne odluke u prvoj godini, osim ako to nije apsolutno neophodno.
- ▶ Uopće uzev, većina ljudi se najbolje osjeća u poznatoj sredini dok ne bude u stanju mirno razmotriti budućnost.
- ▶ Ne plašite se zatražiti savjet od nekog u koga imate povjerenja.

Duhovno

- ▶ Osobna vjera može biti odličan izvor utjehe tokom ožalošćenosti.
- ▶ Neki ljudi sanjaju ili osjete dodir ili osjećaj nazočnosti preminule osobe što može biti utješno.
- ▶ Tijekom žalosti, mi aktivno razmatramo i nanovo procjenjujemo naša vjerovanja i stavove o tome kako svijet funkcionira i o našem mjestu u ljudskom društvu.
- ▶ U to vrijeme ćemo se boriti da razumijemo zašto je naša voljena osoba morala umrijeti.
- ▶ Može vam pomoći da mislite na emotivne prednosti koje ste stekli od radosti što ste poznavali i voljeli preminulu osobu.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

- ▶ Vaš svećenik ili vjerski vođa vam možda može pružiti potporu.
- ▶ Neki ljudi su nam kazali kako im je u velikoj mjeri pomoglo to što su preminulu osobu počeli voljeti u njenom odsustvu, umjesto u njenoj nazočnosti.

Što može pomoći?

Treba vremena kako bi se čovjek naviknuo na okolinu u kojoj više nema voljene osobe. I najmanje stvari mogu pobuditi sjećanja i preplaviti vas emocijama - neka glazba, prazna stolica, miris omiljenog parfema.

Naučite prepoznati što vam pomaže. Brzo ćete saznati s kojim članovima obitelji ili prijateljima se možete slobodno ponašati i izraziti svoju žalost na način koji ima smisla za vas. Govorite o preminuloj osobi i podstaknite i druge da podijele s vama svoje uspomene o njoj. Ponekad ljudi oklijevaju da spomene preminulu osobu iz straha da vas ne uznemire još više. Može biti da oni čekaju da im vi date dozvolu za to.

Možda ćete otkriti da vam pomaže da neko vrijeme provedete sami - zapisujući svoja osjećanja u dnevnik, posjećujući posebna mjesta gdje se osjećate bezbjedni i koja su vam ostala u lijepoj uspomeni ili možda sastavljajući knjigu sjećanja. Različite stvari mogu pomoći u različito vrijeme.

Svaki član obitelji je imao drugačiji odnos s preminulom osobom, pa će zato na drugačiji način osjećati njen gubitak.

Ta osjećanja neće trajati zauvijek, iako će povremeno izgledati da se pogoršavaju umjesto da se poboljšavaju. Postupno, kako vrijeme prolazi, možete primijetiti sljedeće razlike:

- ▶ imate više dobrih nego loših dana.
- ▶ u stanju ste govoriti o zajedničkim uspomena s preminulom osobom, a da pri tom osjetite više zadovoljstva nego tuge.
- ▶ možete aktivno početi sudjelovati u životu i planirati budućnost.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Djeca i žalost

Kako će djeca razumijeti smrt, ovisit će o njihovoj starosti. Čak i vrlo mala djeca razumiju da se desilo nešto vrlo loše, ali možda nisu u stanju shvatiti stvarnu ozbiljnost situacije.

Njihov dom i obitelj im pružaju jedini osjećaj sigurnosti koji im je poznat. Djeca će biti vrlo osjetljiva na uznemirenost i poremećaj stanja onih osoba kojima se obično obraćaju za ispunjenje njihovih potreba. Važno je da se djeca osjećaju voljena i da se razuvjere.

Možda ćete primijetiti da se ponašanje djece pogoršalo. Možda će se ponašati kao kad su bila mnogo mlađa. Na primjer:

- ▶ mogu insistirati da uvijek budu u vašoj blizini i plašiti se od razdvojenosti od vas.
- ▶ može im biti poremećen san i mogu sanjati loše snove.

Što može pomoći?

Postoji nekoliko stvari koje možete poduzeti da pomognete djeci i zato smo neke od njih dolje naveli:

- ▶ Mala djeca se često izražavaju kroz igru. Odvojite vrijeme za igru s njima i zamolite ih da vam objasne što rade.
- ▶ Budite otvoreni i iskreni s djecom - objasnite im što se događa na najjednostavniji mogući način.
- ▶ Uključite ih - djeca trebaju „uraditi nešto posebno“ za osobu koju su voljela. Zasadite vrt, posadite cvijet, odnesite nešto što je preminula osoba voljela na groblje. Budite kreativni.
- ▶ Što prije javite školi što se desilo. To će učiteljima omogućiti da isplaniraju kako mogu pružiti potporu vašoj djeci kad se vrate u školu.
- ▶ Samo saznanje da su neke od tih reakcija uobičajene može razuvjeriti roditelja. Međutim, ako se nekad zabrinete kako se vaše dijete snalazi, ne oklijevajte zatražiti stručnu pomoć preko lokalnog liječnika.

Postoji mnogo izvrsnih knjiga i za djecu i za roditelje, popis nekih knjiga možete dobiti od agencije DonateLife u vašoj državi ili teritoriju.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Kako preživjeti godišnjice i dane od značaja?

Godišnjice i dani od značaja nikad više neće biti isti bez voljene osobe. Osobito prva godina može biti iznimno bolna. Prisutan je osjećaj „pripremanja“ za svaki važan dan uz sve veći osjećaj anksioznosti kako ćete ga „preživjeti“.

Što može pomoći?

- ▶ Planirajte unaprijed - razgovarajte sa članovima obitelji o tom danu - svi će imati drugačije potrebe i očekivanja.
- ▶ Osobito djecu trebate razuvjeriti da će obiteljski život i dalje teći „onoliko normalno koliko je to moguće“.
- ▶ Pozovite na taj dan osobe u čijem društvu uživate i s kojima se osjećate lagodno.
- ▶ Možda ćete odlučiti uvesti promjenu uobičajenog obiteljskog rituala i uspostaviti novu obiteljsku tradiciju.
- ▶ Pokušajte taj dan provesti s nekim smislom.
- ▶ Dopustite i drugima da sudjeluju u planiranju, dok ćete imati na umu da je to vaš poseban dan.
- ▶ Dopustite sebi da podijelite i smijeh i suze s ljudima oko sebe - to će i njima pomoći da izraze svoja osjećanja.
- ▶ Budite kreativni u sjećanju na pokojnika - upalite svijeću, kupite neki poseban ukras za božićno drvce ili nešto u čemu će cijela obitelj uživati.
- ▶ Djeca će možda željeti nacrtati nešto ili napisati pismo preminuloj osobi.
- ▶ Budite blagi prema sebi - postavite si realne ciljeve.
- ▶ Čuvajte uspomene na preminulu osobu - uvijek ćete ih nositi u srcu.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Potpora

- 12 Služba za potporu obiteljima donatora
- 13 Komemoracija donatora organa i tkiva
- 14 Priče obitelji donatora
- 17 Riječi obitelji darivatelja i primatelja organa
- 18 Pisma primatelja
- 20 Riječi majke donatora
- 21 Kontakti

Služba za potporu obiteljima donatora

Utemeljena je Nacionalna služba za potporu obiteljima donatora kako bi se članovima obitelji donatora organa i tkiva pružila potpora prije, tijekom i nakon donacije. Potpora se pruža na više različitih načina i razlikuje se ovisno o sadašnjim i budućim potrebama.

Sastavni dio usluga su koordinatori za pružanje potpore obiteljima donatora koji se nalaze u svakoj DonateLife agenciji, u svakoj državi i teritoriju. Koordinator za pružanje potpore obiteljima donatora je na raspolaganju za pružanje potpore vama i vašoj obitelji za vrijeme ožalošćenosti zbog gubitka drage osobe. Koordinatori su tu da vas saslušaju; da vam pruže informacije i da vas utješe, kao i da odgovore na vaša pitanja i da vas razuvjere ako ste zabrinuti. Možda će vam pomoći ako razgovarate s nekim tko nije član vaše uže obitelji. Služba pruža i usluge savjetovanja ili vas može uputiti na lokalne savjetnike za ožalošćene, ako vam to više odgovara.

U početnoj korespondenciji koju ćete primiti od DonateLife agencije, saznat ćete koliko ljudi je transplantacija pomogla i kako se oni oporavljaju. Članovi obitelji donatora, ali isto tako i primatelji su osjetljivi i trebaju vremena za ozdravljenje i prilagođavanje izmijenjenim okolnostima.

Iako se identitet primatelja ne smije otkriti, koordinator za pružanje potpore obiteljima donatora ili koordinator donatora je dužan poslati vam korespondenciju, ukoliko vi to želite. Isto tako, možda ćete zaželjeti pisati primateljima ili odgovoriti na njihova pisma, a to možete uraditi preko koordinatora.

Ako nakon nekog vremena to želite uraditi, koordinator za pružanje potpore obiteljima donatora će vam pomoći.

Ako ubuduće budete željeli čuti kako su primatelji, koordinator će vam i u tome pomoći. Redovita izvješća o primateljima se ne šalju, jer neke obitelji ne žele saznati da se nakon nekoliko godina situacija primatelja eventualno promijenila.

Komemoracija donatora organa i tkiva

Tijekom dugogodišnjeg rada, agencije za donaciju organa i tkiva diljem Australije su uspostavile specijalne načine za priznavanje velikodušnosti svih darivatelja organa i tkiva i njihovih obitelji.

DonateLife Službe za prisjećanje

Svrha DonateLife Službi za prisjećanje koje se održavaju jednom godišnje je obezbijediti forum za priznavanje i zahvalnost donatorima i njihovim obiteljima. To je također dobra prilika za sve one koji su imali neke veze s donacijom organa i tkiva da se sastanu s drugima čije živote je donacija također promijenila.

Značka za potporu obitelji donatora

Ova značka je posebice dizajnirana za obitelji donatora organa i tkiva.

DonateLife Book of Life (Knjiga života)

DonateLife Book of Life (DonateLife Knjiga života) je zbirka priča ljudi koji su imali neke veze s donacijom organa i tkiva. Priče odaju priznanje velikodušnosti života koji su se završili tragično i iznenada. Book of Life je započela svoj put po Australiji u tjednu DonateLife, u veljači 2011. Zbog njene popularnosti, knjiga je postala jedan od stalnih materijala DonateLife i mjesto na kome se mogu ispričati priče o donatorima i o transplantaciji. Book of Life se može naći na DonateLife website (www.donatelife.gov.au).

Za daljnje informacije o bilo čemu gore rečenom, obratite se DonateLife agenciji u vašoj državi ili teritoriju.

Priče obitelji donatora

Dvije obitelji su velikodušno podijelile svoja iskustva s nama.

Prva priča

Prije nekoliko godina, jednog oblačnog dana sredinom srpnja, telefonom sam saznala da je moj voljeni, stariji sin trenutačno umro nakon povrede glave. To se desilo u prometnoj nesreći kad se vraćao kući s posla.

Nekoliko sati kasnije, njegova mlada udovica, koja je bila neutješna kad ju je koordinator za donaciju pitao o eventualnoj donaciji tkiva, nije bila u stanju donijeti odluku.

Nisam znala da je moj sin bio registriran kao donator, ali sam znala da je bio osoba puna ljubavi, pažljiv, iskren, suosjećajan i produhovljen, te nisam oklijevala dati svoj pristanak na donaciju njegovog tkiva, kao što su to tražili od nas. Kazala sam da ako je to bila njegova želja, mi nemamo pravo uskratiti mu ispunjenje želje da bude donator u slučaju ovakve, prijevremene smrti.

Nakon donacije tkiva, mogli smo pogledati njegovo tijelo i vidjeli smo da on izgleda kao i prije, kao kad spava. Nakon izvjesnog vremena sam primila krasno pismo, puno toplih riječi od koordinatora za donaciju u kojem su mi se zahvalili na donaciji tkiva mog sina.

Ponosna sam na to što je moj sin darivao drugima svoje oči, srčane zalistke, kosti nogu i Ahilove tetive. Imam čast saopćiti vam da je donacija očiju poklonila jednom muškarcu i jednoj ženi u tridesetim godinama njihovog života vid, a sedamnaest drugih osoba je primilo presad kostiju, od njih su petoro djeca.

Moj sin je umro prije nego što je postao otac, ali sam beskrajno ponosna na njega. U smrti je zahvaljujući njegovim darovima poboljšao živote mnogobrojnih osoba - ne samo onih koje su primile njegova tkiva, nego i njihovih užih i širih obitelji. Sigurna sam da se svi raduju boljoj kvaliteti života njihovog rođaka.

Za moju obitelj i za mene je to saznanje izvor stalne utjehe.

Druga priča

Naš život se iz osnove promijenio prije nekoliko godina. Bilo je to rano izjutra. Bila sam budna razmišljajući o novom danu kad sam iznenada začula plač iz susjedne sobe. Dolazio je od moje kćerke, tinejdžerke. Kazala mi je „Mama, glava samo što mi ne pukne. Zovi liječnika. Nešto nije u redu!“

U roku od petnaest minuta, izgubila je svijest. Dok sam zvala hitnu pomoć, prestala je disati, tako da sam ja disala umjesto nje dok nije stigla hitna pomoć. Bila je u bolnici u roku od četrdeset pet minuta od kad sam je čula da plače. Počela je noćna mora svakog roditelja.

Prošlo je nekoliko sati prije nego što smo saznali u čemu je bio problem. Nakon CT snimke su otkrili da je imala izljev krvi u mozak. Četiri sata nakon prijema u bolnicu je bila na intenzivnoj njezi i mogli smo je posjetiti. Izgledala je tako „normalno“ kao da spava. Bila je topla. Prsa su joj se dizala i spuštala. Nije bilo nikakvih vidljivih znakova da nešto nije u redu s njom. Nismo mogli vjerovati što se desilo u proteklih nekoliko sati.

Liječnici su sazvali prvu obiteljsku konferenciju uskoro nakon našeg posjeta kćerki na intenzivnoj njezi. Kazali su nam da ne znaju zašto je došlo do krvarenja, ali da je ono bilo katastrofalno i da praktično nema nade za oporavak. Kad sam to čula, moja prva pomisao je bila da je ona, znači još uvijek „živa“, tako da će njen tata i starija sestra koji su radili u unutrašnjosti, moći doći i oprostiti se od nje. Zatim sam rekla da bi moja kćerka željela biti donator organa. Međutim, liječnici su mi brzo odgovorili da o tome nećemo razgovarati sve dok se ne ustvrdi moždana smrt i ne obave testovi u naredna dvadeset četiri sata.

O donaciji organa smo razgovarale kad je učila voziti i tad je rekla da je to ispravno. Bila sam sretna s te strane, jer nisam imala nikakvih dvojbi da bi ona to odobrila. Uvijek sam vjerovala da je donacija organa jedina dobra stvar koja može proizići iz užasne situacije kao ova, ali nikad nisam pomislila da se „to može i nama desiti“. Njen tata i sestra su stigli kasnije tog dana i svi smo proveli dosta vremena s njom. Njena mlađa sestra je donijela njen Walkman i puštali smo njene omiljene CD. Njen dečko joj je pričao o svim planovima i snovima koji se sad neće ostvariti. Ja sam sjedila i držala je za ruku i molila se da bude još „tu“ i čuje koliko je volimo i koliko će nam nedostajati.

Testovi na moždanu smrt su potvrdili naše strahove i započeo je proces donacije organa. Bilo je dana kad sam mislila da smo „prebrzo digli ruke od nje, jer svi smo čuli da se ljudi mogu probuditi iz kome i da sve bude u redu“. Onda bih razgovarala s medicinskim sestrama i sjetila bih se strogih testova, te shvatila da bez obzira koliko dugo da smo je ostavili na ventilatoru, nikad se ne bi probudila.

Srce mi se slamalo dok sam posmatrala kako se vrata dizala zatvaraju kad su je nosili u operacionu dvoranu radi donacije organa, ali smo bili sigurni da ispravno postupamo. Iako nas je bol razarala, bilo je utješno znati da se netko nama nepoznat radovalo što će njegov rođak dobiti šansu da živi.

Smrt moje kćerke je utjecala na mnoge osobe. Iako se nikad neću pomiriti s tim što nje nema da ostvari svoje snove, ono što je ostavila u nasljeđe ima dalekosežne posljedice. Mi ništa nismo mogli učiniti da spriječimo njenu smrt, ali donacija njenih organa znači da nije umrla uzalud. Primatelji nikad neće saznati tko je ona bila, ali sam sigurna da će je se ti stranci koji su dobili novi život zahvaljujući njenom „daru života“ uvijek sjećati.

Ako želite pogledati zbirku priča o spašavanju i mijenjanju života ljudi koji su imali neke veze s donacijom organa i tkiva, posjetite www.donatelife.gov.au/resources/book-of-life.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Riječi obitelji darivatelja i primatelja organa

Hvala vam na vašoj brizi i lijepim riječima - to nam je mnogo značilo

Obitelj donatora

Činjenica da je naša voljena osoba mogla pomoći drugima transplantacijom je izvor velike utjehe za nas. Želimo im najveću sreću.

Obitelj donatora

Sva ta potpora koju smo primili nam je pomogla izaći na kraj s našim gubitkom i pokazala nam je koliko brinete.

Obitelj donatora

Reći samo „hvala“ zvuči tako malo...

Vrlo zahvalan primatelj

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Pisma primatelja

Našoj „specijalnoj“ obitelji donatora,

Nema dovoljno riječi kojima bismo mogli opisati što je za nas i za našeg sina koji sad ima četiri godine, značila vaša odluka. Liječnici su mu dali samo tjedan dana života kad mu je jetra otkazala bez bilo kakvog očitog razloga. Bio je to ogroman šok za nas, jer je do tad uvijek bio zdrav. Nakon kratkotrajnog boravka u lokalnoj bolnici je primio transplantat koji mu je spasio život. Da nije bilo vaše pozitivne odluke, on bi umro. Ta odluka nas je rastrzala, jer iako smo se molili da se nađe darivatelj, znali smo da će netko pri tom izgubiti svog rođaka.

Naš nestašni, živahni sinčić se sad potpuno oporavio i živi normalnim životom četvorogodišnjaka. Mi i naše obitelji vam se mnogo, mnogo zahvaljujemo.

Nadamo se da će vam ovo pismo pružiti neku utjehu u vašoj ožalošćenosti. Vi ne samo da ste spasili našeg sina, vi ste spasili i brata, unuka, brata od tetke i nećaka.

Štovana obitelji donatora,

Ja sam majka i prije oko osamnaest mjeseci sam primjetila da mi se vid pogoršava. Neposredno prije Božića sam se probudila i vid mi je bio jako zamućen. Bilo je to vrlo zastrašujuće. Nazvala sam liječnika opće prakse koji me je odmah uputio specijalisti za očne bolesti. Specijalist je postavio dijagnozu sindroma Fuksove distrofije, nasljedne očne bolesti za koju je potrebna transplantacija rožnica oba oka. Kad se osvrnem u prošlost, shvatam da mi se vid postupno pogoršavao. Sjećam se da mi je bilo toliko teško čitati mojoj kćerki da sam joj morala čitati sa džepnom lampom. Moj otac je imao istu bolest i primio je presađene rožnice, tako da sam nešto znala o proceduri, ali sam ipak bila zabrinuta i uplašena. Telefonski poziv sam primila samo četiri mjeseca nakon upisa na listu čekanja. Iako sam bila na smrt preplašena, istodobno sam se nadala da ću jednog dana ponovno progledati i čitati mojoj kćerki.

Sad je prošlo deset mjeseci od presađivanja rožnica i ne prođe ni jedan dan, a da ne pomislim i da se ne zahvalim mom darivatelju koji mi je omogućio da povratim vid. Da je njegova obitelj odlučila ne darivati njegove organe, ja ne bih bila u mogućnosti prenijeti vam svoje misli i zahvaljivati se na onom što sam dobila.

Sad mogu čitati mojoj šestogodišnjoj djevojčici i pomagati joj da uči čitati. Jučer sam prvi put ugledala pjege na njenom nosu. Jednostavno ne mogu riječima opisati koliko su sve te male stvari divne.

Nije moguće izraziti svu tu ljubav i zahvalnost koju osjećam prema obitelji donatora i prema donatoru. Njihova velikodušnost i nesebična ljubav su mi vratile vid da mogu vidjeti svoju kćerku. Ne mogu im se dovoljno zahvaliti, ali želim da znaju, gdje god da su, da su me učinili najsretnijom mamom na svijetu. Da nije bilo donacije, ja sad ne bih mogla pisati ovo pismo.

Od sveg srca vam se zahvaljujem. Hvala vam što ste mi podarili vid. Iako se najvjerojatnije nikad nećemo sresti, ta obitelj će mi uvijek biti u mislima i molitvama... HVALA VAM!

Riječi majke donatora

Štovani primatelju,

Ja zbog posla putujem na daleka mjesta i to mi daje mnogo vremena za razmišljanje. Dok sam se sinoć vraćala kući, pitala sam se kako su oni ljudi koji su primili organe jednog našeg rođaka. Zamislite moje oduševljenje kad sam zatekla vaše pismo. U odgovoru vam mogu reći da mi pričinjava veliko zadovoljstvo da vam poželim sve najbolje u budućnosti.

Želim vjerovati da jedan dio duha mog djeteta i dalje živi u vama. Darivatelj je bio odista krasna osoba; vrlo brižna, društvena, širokogruda i dobar sportista koji je volio sve što se događalo vani. Iako smo duboko ožalošćeni zbog njegove iznenadne smrti, uspomene na njega su nam vrlo drage.

Htjela bih vas nešto zamoliti. Jednostavno to da kažete svojim članovima obitelji i prijateljima da ih volite. Ja sam bila sretna, jer mi je rečeno „Volim te, mama“ u tom posebnom momentu, bez povoda, prije samo kratkog vremena i to je jedna od mojih najdražih uspomena.

Čuvajte se i Bog vas blagoslovio.

donate life

Kontakti

Organ and Tissue Authority

Level 6, 221 London Circuit
Canberra City ACT 2600
Phone: 02 6198 9800
Fax: 02 6198 9801
enquiries@donatelife.gov.au

DonateLife ACT

Canberra Hospital, Building 6, Level 1
Yamba Drive, Garran ACT 2605
Phone: 02 6174 5625
Fax: 02 6244 2405
organ.donation@act.gov.au

DonateLife NSW

Level 6, 4 Belgrave Street,
Kogarah NSW 2217
Phone: 02 8566 1700
Fax: 02 8566 1755
nsworgandonation@sesiahs.health.nsw.gov.au

DonateLife NT

1st Floor, Royal Darwin Hospital
Rocklands Drive, Tiwi NT 0810
Phone: 08 8922 8349
Fax: 08 8944 8096
donatelife@nt.gov.au

DonateLife QLD

Building 1, Level 4,
Princess Alexandra Hospital
199 Ipswich Road,
Woolloongabba QLD 4102
Phone: 07 3176 2350
Fax: 07 3176 2999
donatelife@health.qld.gov.au

DonateLife SA

Level 6, 45 Grenfell Street,
Adelaide SA 5000
Phone: 08 8207 7117
Fax: 08 8207 7102
donatelifesa@health.sa.gov.au

DonateLife TAS

Hobart Corporate Centre
Level 3, 85 Macquarie Street
Hobart TAS 7000
Phone: 03 6270 2209
Fax: 03 6270 2223
donatelife.tasmania@dhhs.tas.gov.au

DonateLife VIC

Level 2, 19–21 Argyle Place South,
Carlton VIC 3053
Phone: 03 8317 7400
Fax: 03 9349 2730
donatelife@redcrossblood.org.au

DonateLife WA

Suite 3, 311 Wellington Street,
Perth WA 6000
Phone: 08 9222 0222
Fax: 08 9222 0220
donatelife@health.wa.gov.au

Za daljnje informacije, pogledajte brošuru **Materijali i pomoć koju možete** dobiti od DonateLife agencije u vašoj državi ili teritoriju.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

donacija

- 24 Na koje načine se mogu darivati organi i tkiva
- 24 Moždana smrt
- 26 Srčana smrt
- 28 Informacije i najčešća pitanja o donaciji
- 31 Informacije i najčešća pitanja o transplantaciji

Donacija

Tijekom procesa donacije ste vi i vaša obitelj dobili mnoštvo informacija u vrijeme kad ste bili pod velikim stresom i jakim emocijama. Kako vrijeme prolazi, ljudi se počinju jasnije prisjećati događaja i možda žele dobiti više informacija ili jednostavno samo potvrditi da su pravilno razumijeli procese koji su se odigrali. Na sljedećim stranicama ćete naći informacije i odgovore na pitanja o donaciji koja obitelji i prijatelji najčešće postavljaju.

Na koje načine se mogu darivati organi i tkiva

Donacija se najlakše može objasniti opisivanjem dva načina na koja je moguće darivati organe i tkiva nakon smrti.

Prije nego što može doći do donacije, mora se ustanoviti da je nastupila smrt. Smrt se može ustanoviti na dva načina:

- ▶ Moždana smrt nastupa kad mozak zauvijek prestane funkcionirati.
- ▶ Srčana smrt nastupa kad srce zauvijek prestane funkcionirati.

Važno je razumijeti razliku između moždane i srčane smrti, jer način na koji darivatelj umre određuje proces donacije i koji organi i tkiva se mogu darivati. Vaša iskustva s procesom donacije će biti drugačija ovisno o tome da li je vaša voljena osoba umrla moždanom ili srčanom smrti.

Moždana smrt

Što je moždana smrt?

Moždana smrt nastupa kad je mozak toliko oštećen da potpuno i zauvijek prestane funkcionirati. To može biti posljedica ozbiljne povrede glave, krvarenja u mozgu, kao što je moždani udar ili izljev krvi u mozak, infekcija mozga ili tumor ili nedostatak kisika.

Isto kao i svaki drugi dio organizma kada se povrijedi, mozak otiče. Mozak se nalazi u krutoj kutiji, lubanji, koja ga obično štiti od povreda, ali

također ograničava širenje mozga kad on počne oticati. To je drugačije nego kod drugih dijelova tijela, kao na primjer kod gležnja, koji može oticati bez ograničenja. Ako mozak nastavi oticati, stvara se pritisak u lubanji i uzrokuje trajna oštećenja.

Otok vrši pritisak na moždano stablo, na mjestu gdje se mozak sastaje s kralježničnom moždinom pozadi u vratu. Moždano stablo kontrolira mnoge funkcije koje su neophodne za život, kao što su disanje, broj otkucaja srca i tjelesna temperatura.

Kako se mozak povećava, pritisak unutar lubanje raste do te mjere da zgnječi krvne sudove koji tkivo mozga snabdijevaju krvlju. Konačno, krv koja sadrži kisik, prestane dospijevati u mozak (vidi sliku br.1). Bez krvi i kisika, stanice mozga odumiru. Suprotno mnogim drugim stanicama organizma, moždane stanice se ne obnavljaju i ne oporavljaju. Ako moždane stanice odumru, mozak više nikad neće funkcionirati i nastupa smrt koja se zove „moždana smrt“.

Mozak i moždano stablo kontroliraju mnoge vitalne funkcije organizma, uključujući i disanje. Kad dođe do povrede mozga, pacijent se priključuje na aparat koji se zove ventilator i koji umjetno dovodi kisik u pluća. Zatim srce pumpa kisik u ostale dijelove organizma. Broj otkucaja srca ne ovisi o mozgu, ali ga kontrolira prirodni pejsmejker u srcu koji funkcionira samo kad dobija kisik.

Dok ventilator snabdijeva organizam kisikom, prsa pacijenta će se dizati i spuštati, te će on izgledati kao da diše, njegovo srce će nastaviti kucati i tijelo će mu biti toplo na dodir. Ti znakovi života otežavaju razumijevanje moždane smrti. Međutim, čak i uz neprekidnu ventilaciju, srce ne može nastaviti kucati zauvijek i na kraju će prestati funkcionirati.

Kako liječnici znaju da je mozak umro?

Kritično bolesni pacijenti su u bolnici pod stalnim nadzorom specijalističkog medicinskog tima i tima medicinskih sestara koji motre na promjene njihovog stanja. Postoji više fizičkih promjena koje nastaju kad dođe do moždane smrti. Te promjene uključuju prestanak reagiranja zjenica na svjetlost, nemogućnost disanja bez ventilatora i smanjen broj otkucaja srca, niži krvni tlak i nižu tjelesnu temperaturu.

Kad tim medicinskih stručnjaka primijeti te promjene, on obavlja testove za ustvrđivanje kliničke moždane smrti kako bi provjerio da li je mozak prestao funkcionirati ili ne.

Dva viša liječnika će neovisno jedan o drugom obaviti isti niz testova na pacijentu koji za to vrijeme ostaje u svom krevetu. Liječnici koji obavljaju testove za ustvrđivanje moždane smrti provjeravaju da li kod pacijenta postoji:

- ▶ reakcija na bolni podražaj
- ▶ reakcija zjenica oka na svjetlost
- ▶ treptanje kad se dodirne oko
- ▶ pokreti očiju kad se u ušni kanal sipa ledena voda
- ▶ kašalj ili gušenje kad se dodirne dno grla
- ▶ sposobnost disanja kad se isključi ventilator.

Ako pacijent ne reagira na svaki od tih testova, to znači da je mozak prestao funkcionirati i taj pacijent je umro, iako njegovo srce još uvijek kuca, jer prima kisik uz pomoć ventilatora.

Postoje slučajevi kad povrede pacijenta ne dopuštaju obavljanje svih ovih testova na kliničku moždanu smrt. Na primjer, teške povrede lica mogu ograničiti pristup očima i ušima. U takvim okolnostima se pribjegava medicinskom snimanju kako bi se provjerilo da li krv dospijeva u mozak. Ti testovi se mogu obaviti uz ubrizgavanje kontrasta za krvne sudove u mozgu (cerebralni angiogram ili cerebralna perfuzija).

Kad se potvrdi smrt, članovi medicinskog tima saopćavaju članovima obitelji pacijenta što slijedi, uključujući isključivanje ventilatora.

Svaka obitelj ima nešto drugačije iskustvo, ali od prilike u to vrijeme medicinski tim počinje razgovarati s vama i s ostalim članovima vaše obitelji o mogućnosti donacije organa i tkiva.

Srčana smrt

Što je srčana smrt?

Srčana smrt nastupa kad pacijent prestane disati i kad njegovo srce prestane kucati. Do toga može doći nakon iznenadne bolesti ili nesreće, a može biti i posljednja faza dugotrajne bolesti. Do srčane smrti također može doći i uslijed povrede glave koja ne uzrokuje moždanu smrt, ali je još uvijek toliko ozbiljna da pacijent ne može pravilno disati i njegov organizam ne može održati pravilne otkucaje srca. U takvoj situaciji ventilator može umjetno održavati disanje kako bi srce i dalje funkcioniralo i cirkuliralo kisik u ostale dijelove organizma.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

U tim okolnostima se odustaje od aktivnog tretmana samo ako uporan tretman ne daje nade za oporavak, smrt je neizbježna i pacijent je stigao do kraja života. Prioritet se daje palijativnoj njezi za olakšanje patnje i što bezbolnije umiranje. Ukidanje aktivnog tretmana se uvijek prodiskutira sa članovima obitelji (i s pacijentom, ako je moguće) i oni se trebaju složiti s njim. Razgovor o donaciji nakon srčane smrti počinje tek nakon što se donese ta odluka.

Što se događa kad liječnici smatraju da će srce pacijenta prestati kucati?

Kad liječnici ustvrde da tretman s ventilatorom koji provode ne pomaže pacijentu, oni će razgovarati sa članovima njegove obitelji o sljedećim koracima, uključujući želje pacijenta u slučaju smrti i isključivanje aparata koji ne pomažu, kao što je ventilator. Kad se ventilator isključi, disanje pacijenta neće biti dovoljno za snabdijevanje srca kisikom. Srce će prestati kucati, jer više ne prima kisik i onda će i drugi organi prestati funkcionirati, uključujući i mozak, te će pacijent umrijeti.

Ako liječnici očekuju da će pacijent prestati disati i da će umrijeti u roku od 90 minuta od isključivanja ventilatora, možda postoji mogućnost za donaciju i organa i tkiva.

Donacija nakon srčane smrti je moguća samo u roku od 90 minuta od nastupa smrti, jer kad se odstrani ventilator, kisik i krv prestaju cirkulirati organizmom. Tad organi i tkiva počinju propadati, jer trebaju krv i kisik kako bi bili pogodni za donaciju.

Ukoliko je obitelj pacijenta za donaciju, učinit će se sve moguće da se njihove želje ispune. Međutim, može biti vrlo teško predvidjeti točno vrijeme smrti nakon isključenja ventilatora i ukidanja drugih lijekova koji su pacijenta držali u životu. Neki pacijenti umru u roku od 10 ili 20 minuta, i tad donacija može biti izvodljiva. Drugi pacijenti mogu umirati satima. Ako se to desi, donacija organa više nije moguća. Moguća je samo još donacija tkiva očiju, srca, kostiju i kože.

Ukoliko članovi obitelji nisu za donaciju, liječnik će razgovarati s njima o isključenju ventilatora. Kad se ventilator isključi, srce pacijenta će prestati kucati usljed nedostatka kisika, a koža će postati hladna i blijeda, jer krv više ne cirkulira organizmom.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

U procesu okončanja života pacijenta se sve vrijeme postupa brižno i s poštovanjem, neovisno o tome da li će doći do donacije organa ili ne.

Svaka obitelj ima nešto drugačije iskustvo, ali od prilike u vrijeme kad su liječnici shvatili da se vaša voljena osoba neće oporaviti da je medicinski tim počeo razgovarati s vama i s ostalim članovima vaše obitelji o mogućnosti donacije organa i tkiva.

Informacije i najčešća pitanja o donaciji

Kako izgleda operacija za odstranjenje organa u svrhu donacije?

Operacija za odstranjenje organa u svrhu donacije se obavlja s istom pažnjom kao i svaka druga operacija, a s tijelom pokojnika se postupa s poštovanjem i dostojanstveno. Operaciju obavljaju visoko stručni kirurzi i drugi zdravstveni djelatnici. Liječnici specijalisti i njihovi timovi mogu biti pozvani iz drugih bolnica da obave tu operaciju.

Slično drugim operacijama, napravi se kirurški rez u svrhu odstranjenja organa, a taj rez se kasnije ušije i prekrije zavojem. Ovisno o tome koji organi i tkiva se daruju, operacija može trajati od 3 do 8 sati.

Što se događa nakon operacije?

Nakon operacije se odstranjeni organi prenose iz operacione dvorane u bolnice gdje će se presaditi.

Da li pokojnik izgleda drugačije?

Kad netko umre, normalno je da će biti blijed i da će mu koža biti hladna, jer krv i kisik više ne cirkuliraju organizmom. Operacija u svrhu donacije ne dovodi do znatnih promjena u izgledu pokojnika. Kirurški rez koji je napravljen tijekom operacije je zašiven i prekriven, kao i prilikom svake druge operacije i ne vidi se ispod odjeće.

Da li donacija ima nekog utjecaja na pokop?

Donacija organa i tkiva ne utječe na pokop. Moguće je da tijelo pokojnika bude izloženo i da se pokopa u otvorenom lijesu. Međutim, ako mrtvozornik mora provesti istragu, to može odložiti pokop.

U kojim okolnostima mrtvozornik treba provesti istragu?

U nekim slučajevima, kad nastupi nasilna smrt ili kad je uzrok smrti nepoznat, zakon zahtijeva da nadležni mrtvozornik države ili teritorija provede istragu. U tim okolnostima može biti potrebna obdukcija.

Većina ureda sudske medicine može preporučiti savjetnike koji će vam pružiti detaljnije informacije i potporu u procesu istrage od strane mrtvozornika.

Da li se članovi obitelji mogu predomisлити o donaciji?

Da. Članovi obitelji se mogu predomisлити sve dok pokojnika ne odnesu u operacionu dvoranu.

Kakva su vjerska shvatanja o donaciji?

Većina glavnih vjeroispovjesti podržava darivanje organa i tkiva. Ako članovi obitelji imaju nekih pitanja, osoblje bolnice im može dati više informacija i pomoći im kontaktirati svog vjerskog vođu.

Da li se od članova obitelji očekuje da plate troškove donacije?

Ne. Članovi obitelji ne snose nikakve troškove nakon zvanično potvrđene smrti. Ako ste dobili neki račun u svezi s donacijom organa ili tkiva, obratite se agenciji za donaciju ili koordinatoru za donaciju u vašoj državi ili teritoriju.

Koji organi i tkiva se mogu darivati?

Osoblje bolnice će razgovarati sa članovima obitelji o tome koji organi i tkiva se mogu darivati. To će ovisiti o starosti pokojnika, njegove historije bolesti i okolnosti smrti. Od članova obitelji će se pitati koje organe i tkiva pristaju darivati. Od njih će se tražiti da potpišu pristanak u kojem će biti navedene te informacije.

Neke informacije o tome koji organi i tkiva se mogu darivati se mogu naći na narednim stranicama.

Da li članovi obitelji pokojnika mogu odlučiti tko će dobiti organe i tkiva?

Ne. O dodjeljivanju organa i tkiva odlučuju timovi za transplantaciju sukladno nacionalnim protokolima. Protokoli su utemeljeni na više različitih kriterija uključujući liste čekanja i kompatibilnost kako bi se osigurao najbolji mogući ishod donacije.

Da li će sigurno doći do transplantacije organa pokojnika?

Ukoliko je obitelj pacijenta za donaciju, učinit će se sve moguće da se njihove želje ispune. Međutim, kad dođe vrijeme za transplantaciju, ponekad se ispostavi da darivani organi iz medicinskih razloga nisu pogodni za presađivanje. Ako se to desi, obitelj se obavještava o tome.

Da li je presađivanje uvijek uspješno?

Australija je međunarodno priznata kao zemlja koja uspješno vrši presađivanje i čiji primatelji relativno dugo žive nakon toga. Kao i kod svake operacije, postoje izvjesni rizici kad se vrši presađivanje, međutim, većina primatelja ima velike koristi od transplantata i zahvaljujući njima je u stanju voditi pun i aktivan život.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Da li članovi obitelji budu obaviješteni o pacijentima kojima je donacija pomogla?

Australski zakon ograničava otkrivanje identiteta darivatelja i primatelja njihovim obiteljima. Međutim, osoblje službi za donaciju redovito dostavlja informacije o tome koji organi i tkiva su presađeni, kao i o oporavku primatelja. Obitelji darivatelja i primatelja mogu pisati jedne drugima anonimna pisma i slati ih preko agencije njihove države i teritorija.

Informacije i najčešća pitanja o transplantaciji

Donacije organa i tkiva mogu spasiti i znatno poboljšati živote mnogih osoba koje su bolesne ili na samrti. Za mnoge osobe koje su ozbiljno ili kritično bolesne zbog otkazivanja organa, presađivanje organa je jedina nada za zdravi život. Neke informacije o tome koji organi i tkiva se mogu darivati i razlozi zbog kojih neki ljudi trebaju transplantat se mogu naći na narednim stranicama.

Donacija srca

Srce pumpa krv u organizam, a krv dostavlja kisik svim drugim organima. Ako srce ne može adekvatno pumpati krv, ostali dijelovi organizma će se vrlo brzo razboljeti. Nekim ljudima koji imaju insuficijenciju srca, virusnu infekciju ili urođenu srčanu manu je presađivanje srca neophodno za opstanak u životu. Presađivanje srca se vrši kad svi drugi oblici medicinskog liječenja zakažu.

Umjetna srca se mogu koristiti dok ne bude na raspolaganju ljudsko srce. Ako se ne može presaditi cijelo srce, mogu se iskoristiti srčani zalisci.

Donacija pluća

Pluća obezbjeđuju kisik za krv i odstranjuju ugljični dioksid. Presađivanje pluća trebaju oboljeli od cistične fibroze ili emfizema čija pluća ne obezbjeđuju dovoljno kisika za organizam. Dva plućna krila se mogu presaditi skupa jednom primatelju ili se mogu razdvojiti i po jedno plućno krilo presaditi u dva primatelja.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Mnogi vjeruju da pušači ne mogu darivati pluća. Međutim, to nije točno. Postoje testovi koji se provode na intenzivnoj njezi kojima se provjerava funkcija pluća i ti rezultati određuju da li su pluća pogodna za donaciju.

Donacija bubrega

Glavna funkcija bubrega je filtriranje otpadnih tvari iz krvi. Kad organizam iskoristi hranjive sastojke hrane, otpadne tvari prelaze u krv, bubrezi ih filtriraju i odstranjuju iz organizma putem mokraćne. Ako su bubrezi oštećeni ili oboljeli, te ne mogu u dovoljnoj mjeri obavljati filtriranje, otpadne tvari se počinju nakupljati i oštećivati organizam.

Osobe s ozbiljnom insuficijencijom bubrega se šalju na dijalizu kojom se filtriraju otpadne tvari iz krvi, što njihovi bubrezi više ne mogu raditi. Međutim, mnogi od tih pacijenata trebaju presađivanje bubrega kako bi ostali u životu. Dva bubrega se mogu presaditi skupa jednom primatelju ili se mogu razdvojiti i po jedan bubreg presaditi u dva primatelja.

Donacija jetre

Jetra je složen organ koji vrši mnoge funkcije. Glavna funkcija jetre je održavanje ravnoteže hranjivih tvari (npr. glukoze, vitamina i masti), odstranjenje otpadnih tvari i reguliranje zgrušavanja krvi. Osobe koje imaju metabolično oboljenje jetre, hepatitis B ili C, te urođene anomalije jetre, kao što je na primjer bilijarna atrezija, mogu trebati presađivanje jetre kako bi ostale u životu.

Jetra je jedinstven organ, jer može ponovno rasti. To znači da se jetra odrasle osobe može smanjiti i presaditi malom djetetu u kom slučaju će ona rasti skupa s djetetom. Alternativno, jetra se može podijeliti i presaditi u dva primatelja.

Donacija pankreasa

Pankreas sadrži stanice koje se zovu otočići i koje proizvode inzulin kako bi regulirale razinu šećera u krvi. Kod osoba koje imaju dijabetes tipa 1, pankreas proizvodi malu količinu inzulina ili ga uopće ne proizvodi, tako da može biti iznimno teško kontrolirati razinu šećera u krvi čak i uz injekcije inzulina. Trenutačno se većina presađivanja pankreasa vrši kod pacijenata koji imaju dijabetes tipa 1 koji također može uzrokovati insuficijenciju bubrega. Iz tog razloga se pankreas često presađuje s bubregom od istog darivatelja.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Donacija otočića pankreasa

Postoje slučajevi u kojima nije moguće presaditi cijeli pankreas. Međutim, otočići koji proizvode inzulin se mogu posebno presaditi što predstavlja tretman za dijabetes.

Donacija očnog tkiva

Donacija očnog tkiva omogućuje presađivanje rožnice i sklere (bjeloočnice). Rožnica je providno tkivo koje prekriva obojeni dio oka. Rožnica omogućuje da svjetlost prodre na mrežnicu, dajući nam vid. Presađivanje rožnice ponovno uspostavlja vid kod osoba koje su djelomice ili potpuno slijepi usljed oštećenja rožnice ili genetskog oboljenja ili druge bolesti ili povrede. Sklera je bijeli dio koji okružuje oko. Presađivanje sklere se vrši kako bi se spriječilo sljepilo usljed povrede ili kod osoba kod kojih je odstranjen rak oka.

Donacija koštanog tkiva

Darivano koštano tkivo se može presaditi da bi se zamijenila kost koja je izgubljena zbog tumora ili druge bolesti ili nesreće. Presađivanje koštanog tkiva se vrši također da potpomogne zarastanje slomljenih kostiju, za jačanje umjetnog kuka i koljena, kao i za ispravljanje krive kralježnice (u slučaju skolioze) kod djece i tinejdžera. Ovisno o vrsti potrebnog transplantata, više od deset osoba može imati koristi od samo jedne donacije koštanog tkiva.

Donacija kože

Presađivanje kože je potrebno za ozdravljenje osobama koje su preživjele iznimno teške traume, infekcije koje su oštetile ili uništile kožu ili koje su zadobile ozbiljne opekotine.

Kad se daruje koža, uzima se samo tanak sloj koji slični koži koja se guli od sunca. Koža se obično uzima sa leđa i zadnjeg dijela nogu. U prosjeku je za jednog primatelja potrebna koža tri darivatelja.

Donacija srčanog tkiva

Iako se srce može pokloniti cijelo, neka srčana tkiva se mogu i posebno. Darivana srčana tkiva, kao što su srčani zalisci se prvenstveno koriste za liječenje urođenih mana kod male djece i beba. To tkivo se također koristi za zamjenu oboljelih srčanih zalistaka kod oraslih.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

Zahvalnice

Želimo se zahvaliti sljedećim osobama na njihovom dragocjenom doprinosu za izdavanje ove brošure.

- ▶ Obiteljima darivatelja organa i tkiva za njihovu hrabrost da podijele s nama svoja osobna iskustva.
- ▶ Primateljima transplantata koji su podijelili s nama svoje priče i riječi zahvalnosti.
- ▶ Predstavicima agencija za donaciju organa i tkiva čije je zajedničko iskustvo u pružanju potpore obiteljima i primateljima pomoglo u sastavljanju i oblikovanju ove brošure.
- ▶ Osobito se želimo zahvaliti Teresi Spencer Plane – pioniru suvremenog hospicijskog pokreta u Australiji, savjetniku za ožalošćene i prosvjetitelju. Njeno osobno iskustvo u svezi s donacijom organa ju je inspiriralo da napiše prvu knjigu za obitelji donatora pod naslovom Caring Strangers. Njena posvećenost je nas inspirirala da se nadogradimo na njeno djelo. U ime DonateLife mreže, naše zajednice i primatelja, zahvaljujemo se na vašoj velikodušnosti što mislite na druge.

Sjećamo se—Potpora obiteljima koje su sudjelovale u programu za donaciju organa i tkiva

U rječniku jednostavno ne postoji dovoljno riječi kojima mogu opisati svoju zahvalnost koju osjećam za našeg darivatelja i njegovu obitelj. Hvala jednostavno nije dosta.“

Majka pedijatrijskog pacijenta koji je primio tkivo darivatelja.

Croatian

An Australian Government Initiative

Sjećamo se

Telefon: 02 6198 9800

Faks: 02 6198 9801

enquiries@donatelifelife.gov.au

www.donatelifelife.gov.au

